

דפנות אצל באלמע הרי הוא מפיסק בין הפנות ואין הסוכה כשרה כמו שפגשנו בפרק זה שסך פסול פוסל באלמע בארבעה טפחים: היו נסרים שיש ברחבן וכו' (דף י"ד): הפכן על זריפה פ"ו הני נסרים שיש בהם ד' ר' הוגה אחר פסולה ופלוגי עליה ואסקינא דפסולה דהו להו הני נסרים כשפירין של מחמת ומזוזאר בזהלכות:

ה תקרה שאין עליה מעויבה וכו'. פירוש דיש כאן משום גזירת מקרה ומשום מעשה ולא מן העשו ובמפקפק או נוטל אחת מביניהם כי היכי דמפיסק ליה זבחי מן מעשה ולא מן העשו מפיסק ליה נמי מזוזארת מקרה ושיעור רבינו כשיטת הר"ף שכתב הר"ן פ"ק דסוכה:

ה תקרה שאין עליה מעויבה וכו'. שם (דף ט"ו). משנה מקרה שאין עליה מעויבה ר' יהודה אומר ד"ש אומרין וכו' וזכר הלל אומרין מפקפק או נוטל אחת מביניהם ר' מאיר אומר נוטל אחת מביניהם אצל לא יפקפק. ופסקו בהלכות כ"ה' ואלוינא דר' יהודה וכן עיקר. ופירש רבינו מקרה זו היא מנסרים שאין בהן ארבעה והוא הנכון:

ז ובן החוטף בגדיש וכו'. נראה מפירוש רש"י (סוכה ט"ו) דדוקא כי מטיט מלמעלה למטה כשרה דמשייר לסקך כמו שהוא אצל חב"ה מטיט מלמעלה פסולה דסקך דמעיקרא ליתיה צעולם וסקך דהשמה אימ ציה משום מעשה ולא מן העשו ואמרין אומרין דכל דדהדי סככה אפילו סמין טובא סך הוה אלא דהשמה קליש ליה מלמעלה הילכך שפיר דמי (עכ"ל הר"ן):

ח סוכה שנעשית בחלבתה וכו'. שם (דף ט"ז). חנו רבנן סוכת עכו"ס סוכה נשים סוכת נהמה סוכת כותים סוכה מכל מקום כשרה ובלבד שמהא ממוכח כהלכתה מאי כהלכתה אמר רב תהא וכן עשיתה ללל אב"ל סוכה שנעשית וכו' והוה החוטף בגדיש וכו' בגמ' מעשה ולא מן העשו ובמשנה (דף ט"ו). החוטף בגדיש נעשה לו סוכה אינה סוכה ובגמרא (דף ט"א). אמר רב הוגה לא שנו אלא שאין שם הלל טפח במשך שבעה אצל יו שם הלל טפח במשך שבעה ה"ו סוכה. ופ"י יש שם שבעה שם מתחילת שבעת עשית הגדיש הלל טפח לשם סוכה שהוא משו"ב אב"ל במשך שבעה שהוא שיעור הכשר סוכה:

יא חבילות קטנות שאגרו אותם למנין. שם (דף ט"א). אמר רב הוגה לא שנו אלא שאין שם הלל טפח במשך שבעה ה"ו סוכה. ופ"י יש שם שבעה שם מתחילת שבעת עשית הגדיש הלל טפח לשם סוכה שהוא משו"ב אב"ל במשך שבעה שהוא שיעור הכשר סוכה:

יב חבילות קטנות שאגרו אותם למנין. שם (דף ט"א). אמר רב הוגה לא שנו אלא שאין שם הלל טפח במשך שבעה ה"ו סוכה. ופ"י יש שם שבעה שם מתחילת שבעת עשית הגדיש הלל טפח לשם סוכה שהוא משו"ב אב"ל במשך שבעה שהוא שיעור הכשר סוכה:

זו הניח במקומו סך כשר לשם סוכה הרי זו כשרה: ח סוכה שנעשית בחלבתה מכל מקום כשרה אף על פי שלא נעשית לשם מצוה. והוא שחתיה עשויה [ול]לצל כגון סוכת [עכו"ס] וסוכת בהמה וכל [וכיוצא בהן] אבל סוכה שנעשית מאיליה פסולה לפי שלא נעשית לצל. וכן החוטף בגדיש ועשהו סוכה אינה סוכה שהרי לא עימר גדיש זה לצל. לפיכך אם [ול]עשה בתחלה חלל המפח במשך שבעה לשם סוכה וחטט בה אחרי כן והשלימה לעשרה כשרה שהרי נעשה סך [ול]שלה לצל: י חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדיו אין מסככין בהן גזרה שמא יעשה אותן חבילות על גגו כדי לייבשן וימלך וישב תחתיהן לשם סוכה והוא מתחלה לא עשה סך זה לצל ונמצאת כסוכה שנעשית מאיליה. ואם החיורים כשירות. ואין חבילה פחותה מעשרים וחמשה בדים: יא חבילות [ול]קטנות שאגרו אותן למנין מסככין בהן. וכן החותך ראש הדקל והחירות אגודות בו [ול]מסככין בו שאגרו בידו שמים אינו

ואין חבילה פחותה מעשרים וחמשה וכו'. זה מנובאר בירושלמי. ובהשגות א"ח בירושלמי וכו'. ורבינו ז"ל מפרש מ"ש בגמרא דלאגר שלשה שמים אגד לענין הוזהר דכתיב ציה

אגודת אוזב אצל חבילה אינה קרויה פחות מ"ה בידו כדי להשוות בירושלמי עם הגמרא שלנו. ויש מפרשים כדברי הר"א ז"ל ויש חתמה מן ההלכות שלא כתבו לא בירושלמי ולא בגמרא דלאגר שלשה שמים אגד: יא חבילות קטנות שאגרו אותן למנין וכו'. שם (דף י"ג): דרש מרימר הני אסורייתא דקורא מסככין בהו וזע"ג. דלאגדי למוניא הוא דלאגדי: וכן החותך ראש דקל וכו'. שם (דף י"ג). אמר רב האי אפקומא דדקלא מסככין בהו וזע"ג. דלאגדי אגד צידי שמים לא שמיא אגד וזע"ג. דהדר אגדי להו אגד בחד לא שמיא אגד: וכן

לחם משנה

מפליין הם העשו לשיכנה טמא מדרס. וי"ל דודאי קטנה מי עשעה אותה אינה עושה אותה אלא לשיכנה אצל בטלה דעמו של מי עשעה אותה קטנה דאין דרך לעשותה קטנה לשיכנה אלא גדולה לסיכון וזע"ג שזה עשאה לשיכנה אינה מיעוטה מדרס כדאמרין בגמרא בשליה פ"ק דסוכה (דף כ"ו): דר' דוסא ורננן פליגי על שאר מקומות וזע"ג דמקרי יתיב סברי רננן דהס טוהרות מפני שאין דרך לעשומה לשיכנה: ה תקרה שאין עליה מעויבה וכו' הרי זו פסולה. כמז"ה ופירש רבינו מקרה זו היא מנסרים שאין בהם ארבעה והוא הנכון וכו'. פירוש דברי הגמרא בפ"ק דסוכה (שם דף ט"ו). נמאי דקאמר צביטוי מקרה קא מיפלגי הוא כמ"ש הר"ן ז"ל לדעת הר"ף הביאו הרב מוהרי"ק ז"ל בסי' מל"ב וכתב שצביטה זו עולין יפה דברי הרמב"ם: י ואין חבילה פחותה מעשרים וחמשה בדים וכו'. וא"ל לפי דברי רבינו שאגר דלאגר שלשה טפחים שמיא אגד לא נאמר לענין סוכה אס כן היכי אמר בגמרא (שם דף י"ג). גבי אפקומא דדיקלא אגד בחד לא שמיא אגד דמשמע דאס היו שמים היא אגד בשלמא לשאר המפרשים ניהא דכן הוא אלינא דרננן צביטוי הוה אגד אלא לרבינו מאי איכא למימר. ויראה דה"ק אע"פ שהס כ"ה בדים מ"מ כיון ששרסם הוא אחד אגד בחד לא שמיא אגד כלומר למעוטי אס היו נפרדים אס צברדים שהיו כ"ה נפרדים שהיה שמו

במה שנחמק הוא ז"ל לפי גרסתו דפירש גדולה מסככין בה וכו'. וי"ל דמשמע דאי גריס אכולה מסככין וכו' דע"כ קאי אקטנה דבקטנה קאי וסליק קודם כמה שאמר קטנה אין מסככין בה וכו' נראה דעל דא קאי מאי דקאמר גדולה מסככין בה וכו': מחצלת גמי או חלף קטנה סתמה לשיכנה לפיכך אין מסככין בה וכו'. כאן הוזהר רבינו קיים וגמי וחלף וזודלי שכלן מקבלין עומאה דאי לא כן אמאי אין מסככין בהם. וקשה דזהלכות כליס פרק כ"ה כמז רבינו מתחלה הקש מתטמאה במדרס ולא קיים ואל חלף טוהרים מפני שאינה ראויה למדרס ושאר המתחללות אס עשאה לשיכנה מקבלת עומאה עשאה לסיכון טוהרה עסם גדולה סתמה לסיכון קטנה סתמה לשיכנה ע"כ. משמע דשל חלף טוהרים לגמרי והא לא מילמא הוא כלל דמאי דקאמר התם טוהרים היינו ממדרס אצל עומאה ממ מיעומאין דכלכל כלי עין הס וכדכתב רבינו צמר א' מהל' כלס כל הכלים העשויים מן הגומא ומן הערבה ומן הקנים וכו' ומן החלף כגון הכפיפות והטרוסקלין והמתחללות והמפלות וכו' וא"כ נראה דמיעומאין בטומאה ולכן אינם ראויים לסיכון ומאן דכתב זהל' כלס פ' כ"ה הוא דאינם מיעומאין במדרס משום דליטמא במדרס לריך כלי המיוחד לשיכנה וזה אינו מיוחד לשיכנה. וא"כ אכתי אמאי אינה מיעומאה מדרס הן אמרינן כאן דקטנה סתמה לשיכנה וכל דצר סתמיה לשיכנה מיעומא מדרס וכמ"ש בפרק כ"ו שלשה

הגהות מיימוניות

מגדל עזו כשרה. פ"ק דמס' סוכה (דף י"ד): ואין חבילה פחותה מעשרים וחמשה נדוס: כתב הראב"ד ז"ל בירושלמי מלא וכו' שמיא אגד עכ"ל: ואני אומר גם ר"י כן יאמר כתב בן ח"ל בירושלמי אין חבילה פחותה מ"מה ורדיו עיקר דשעמחה ופסקה עכ"ל. ויראה לי רחמיה לירושלמי דאמרין פ"ק דע"ז בגמרא ממתינן דללו דברים וכו' ר' יהודה כן במירא אומר אין חבילה פחותה מעשרה קנים ע"כ. ואולי שיעור שמיאן שיש אלא שהלשון חלוק. ומ"ש הראב"ד ודפ"ט דסוכה בגמרא ממתינן דחבילין תכלין לחוד וחבילה האמורה שם שפטם מפורשת בע"ז לחוד וזה יכול להיות לשון בירושלמי כי חבילה לחוד וסאלא לחוד: יא יד חבילות קטנות עד סיקך על מקום הפסול. פ"ק דמס' סוכה (דף י"ג): וכן

לסכך בהם כלל משום דקאי אחרי לסכך בהם בקביעות בענין שאין הגשמים יכולין לירד בה עכ"ל: [1] כרב הווא רבא ורבי נחמן מוותיה וגם רב הסדא ורבה בר רב חונא חזרו בהן, ע"כ: [2] כ"ה א"בא דרבי יהודה דאמר מפקפק או נוטל אחת מביניהם: [3] ור"י ש"י יצילתה מרובה מהמתנה וברבר בשבש"ל לסכך בה וכו' דלאבי"ה, ור"י פירש והוא שעשוי לצל ולא מעוברה להגן מן הגשמים שוו פסולה דאי כשרה אמאי התירו לצאת מן הסוכה משהסררה הקבפה וכסנה יפה יפה ולא הסררה מקפתו ועוד אמאי אמר פרק הישן ובפ"ק הדעויה דגשמים בהן סימן קללה הוא. והא רתג המעוברה כמון בית כשירה צ"ל שאין מצלת מן הגשמים שלכסוף וירדיו דרך רהג ומעשה שסוכך הר"ד שמעון גיבו של ר"ה בנסרים שאין בהן ד' טפחים ועשה סוכה ריה בעין כיפה ותקוע במסמרות ופסלה ר"ת דרבי"א כתב סתם סוכת רועים עשויה להגן מן החמה ומן הגשמים וכו' ושמא הצלת גשמים הצלה פורתא אבל אם אין יורדיו בה גשמים כלל פסולה וברחמיה תבא עליו ברכה מאת השם ויחבר ע"כ מן אבי"ה ועיין בהלכותא כ"א: [4] סוכת נבב"ד וסוכת רב"ש, ע"כ: [5] סוכה ישנה ב"ש פוסלין וב"ה מכשרין גרסינן בירושלמי צירך להרש בה דבר הבויא אגרין מפר ר' יוסי אומר כן שהוא וכו' קאי, ע"כ: [6] בשעת עשית הגדיש עשאו כך; [7] ומהאי טעמא אין לעשות הסכך קודם שיעשה הרפנות חתלה ואם עשה הרפנות טפח סמוך לסכך תחלה יוכל לסכך, ע"כ: יא [8] דרש מרימר הני אסורייתא דקורא מסככין בהו ואזע"ג. דאגדי למוניא הוא דלאגדי והוא דראדיו, ע"כ: אפקומא דדיקלא מסככין בהו, ע"כ:

לו רבו קיתון על פניו, כלומר אי אפשי בשמוסך: אם כן, אהה אומר מוכירין אע"פ שאין שואלין הואיל ומשמע בעונתו אפילו בקץ ימיו, ומה אהה נותן סימן מיום טוב ראשון. והלכה כרבי יהושע: ב אין שואלים את הגשמים. היינו אין מוכירין את הגשמים: אלא סמוך לגשמים. דהיינו יום שמיני של חג, דמן החג ואילך זמן גשמים הוא. וסתמא כרבי יהושע. פירוש אהה, ר' אליעזר ור' יהושע דפליגי לעיל בהזכרת גשמים, מודים הם לענין שאלה, דהיינו לומר ותן טל ומטר שאין שואלין אותן אלא סמוך לגשם, דהיינו בשלשה במרחשון או שואלין את הגשמים: אלא סמוך לגשמים. רבי יהודה

יהושע. ועיין במשנה דלקמן: אף אני לא אמרתי לשאול אלא דהזכיר. פירש"י לא אמרתי לשאול שמתפלל על הגשמים בחג כגון ותן טל ומטר. אלא להזכיר שמתחיל להזכיר בחג גבורות של מקום שמוריד גשמים בעונתו כלומר בזמנו: משיב הרוח וכו' בעונתו. כסם שחטיית הממים מוכיר כל השנה כולה ואינה אלא בזמנה. ורבי יהושע אמר לך. בשלמא תחית הממים מוכיר דכולה יומא זמניה הוא. אלא גשמים התנן סוף פירקין ילא ניסן וירדו גשמים סימן קללה. גמרא: אמר ר' אביב לעולם יהא מוכיר. ורבי אליעזר סבירא ליה כזרייתא בגמרא, דאם זא להזכיר כל השנה כולה מוכיר דלעולם

ציונים
ב אין שואלין ב' ע"א.
שינוי נוסחאות
הואיל ואין הגשמים
אלא סימן קללה.
כ"מ ב' (וכי) מאחר
שהגשמים סימן... וכו'
בפסוק ר"ד, וכו' צ"י
רבינו גרשום (ושם ליתא):
במשנתו וכו' וכו' ק'
גשמים סימן ברכה
וכי' כ"מ ח' ובמכ"ר
(והם הגשמים). למה
מוכיר. ד"ג וכו' ק'
ובמכ"ר ובמכ"ר למה
הוא. אמר (ל' ר"א.
ד"ג ליתא. אף אני לא
אמרתי לשאול אלא
(דהזכיר). כ"מ ח' ליתא
וכן ליתא כ"מ ב' (ושם
ליתא גם למלך לשאלו);
במשנתו וכו' וכו' ק'
ובמכ"ר אף הוא אינו
אומר אלא משיב כו'
וכי' כ"מ ד' פירו.
בעונתו. כ"מ ח'
בענו. אמר ר' אביב.
כ"מ ב' א"ל ר'
יהושע... ד"ג וכו' ק'
ובמכ"ר וכו' ד' פירו
אמר לו... יהא מוכיר.
כ"מ ח' הוא מוכיר.
ב (את הגשמים. ד"ג
וכי' ק' ליתא. רבי
יהודה אומר. כ"מ ב'
ר"י אומר משום כן
בתיבה ולקמן כ"מ ג'
ח' ותו הא דתניא ר"י
אמר משום כן כתיבה
הוגה כ"מ ב' דתנן.

בעונתו משמע. מיהו עד השתא לא רמי עליה חובה. אבל ציו"ט הראשון חובה לרצות לפני שאלה. שכל הבא לבקש מקדים ומרלה. תוספת: ב אין שואלין בו. פי' הר"צ היינו אין מוכירין וכו'. וסתמא כרבי יהושע. וא"כ רבי יהודה אהה ופליגי. וכדמשמע מלישנא דר"י אומר ובגמרא נמי מוכח דרבי יהושע ור' יהודה לא אמרו דבר אחד דאמרינן רבי יהושע היא דאמר משעה הנחתו של לולב שאין מצרכין עליו עוד ולא אמרינן וכו' רבי יהודה. ותו בגמ'

הוא"ש הובא

פירוש המשניות להרמב"ם

ב סמוך לגשמים. היא תפלת מוסף של יום טוב האחרון של חג כמו שביאר ר' יהודה וביום טוב הראשון של פסח הראשון והוא

מלאכת שלמה

מוכירין על הגשמים ר' אליעזר אומר משעה נטילת לולב ר' יהושע אומר משעה הנחתו ורבי צברימא ס"ל כר' יהושע ור' יהודה בן כתיבא אומר בשני בחג הוא מוכיר ר' עקיבא אומר בשני בחג הוא מוכיר ובגמ' מפרש טעמייהו. אף אני לא אמרתי לשאול וכו'. ק"ק לע"ד דהא ודאי שלא אמר לשאול דהא בהזכרה הוא דפליגי מדקאמר ליה למה הוא מוכיר וכלישנא דרישא דמתני' דקמי' מהאמי מוכירין ותו דהא מעיקרא לא שייך שאלה צ"ע ונלע"ד דה"ק ליה אף אני לא אמרתי לשאול וכו' כלומר לא תבין מדברי דכיון שהתחיל להזכיר צ"ע גם אני סובר שמיד צלילה ראשונה של חולו של מועד יתחיל לשאול ותן טל ומטר דלעולם מודיעא דלין שאלה גשמים אלא סמוך לגשמים כדתנן בסמוך ואפשר שזה כיון רש"י ז"ל בנה שכתב לא אמרתי לשאול שיתפלל על הגשמים בחג כגון תן טל ומטר ע"כ. אח"כ נודמן ליה פי' לה"ר יהונתן ז"ל כתיבא די ומלחמי פירש ח"ל א"ל ר' אליעזר אף אני איני אומר לשאול אין כונתי לומר שצחי השם בגשמים צעבור שיתן לנו היום או מחר גשמים דהא אין לנו שואלין גשמים בחג כלומר דהיינו ותן טל ומטר בחג אפילו בחולו של מועד שאנו מתפללים י"ח זכרות אלא כונתי לשבחי השם שהוא משיב הרוח ומוריד הגשם בעונתו דהיינו אחר ימי החג עכ"ל ז"ל: וצירוש' מחלפא שיטתיה דר' יהושע דבתנתי' הוא אומר מיי"ט האחרון וצברימא הוא אומר הניחו הלולב א"ר מנח שכל היום כשר ללולב וזכיר מצעבר לית כל מנח תמן וזכיר בשחרית אף הוא סובר

תוס' רמב"ם
פ"א א במשנה (ואת אן
סימן קללה בחג. אף
דכל שהוא גבוה פחות
מכ' אמה יכול לעשות
סוכה קבוע במציצות של
כולו (כמ"ש הת"י ריש
סוכה) וא"כ מאי קללה
איכא הא יכול לקבוע
הסכך בסממרים שלא
ירדו גשמים בסוכה
ואפילו את"ל דאסור
משום גזרת תקרה (בהדיא
דפ"א מ"י הסיכה) מ"מ
כיון דלא אסור אלא
מדרבנן ל"ש לומר דהוי
סימן קללה (לענין ביאור
דביתא דמ"מ יכול לקבוע
בסממרות ויהי יוצא עכ"פ
די סוכה דאורייתא. ואף
ידיל דבעי"ט דעדיין לא
ירדו גשמים לא היה קובעם
בסממרות כיון דצריך לצאת
אף ידי דרבנן. ואח"כ
שפירו גשמים ביי"ט א"י
לקבוע בסממרות דהוי בנן
ביי"ט. מ"מ דחיקא להו לומר
דסימן קללה בחג היינו רק
ביי"ט א' או בשבת שבתוך
החג). צ"ל דהוי דליח
ברפנות א' עבדי להו קבוע
מ"מ בסוכה שעיקר
הסוכה על שם הסכך לא
מתבשרא עד דעבדי לה
עראי. תוס' פ"א דסוכה
דף ב' ע"א ד"ה כי עביר.

י ב י תפארת ישראל ב ו ז

דמ"ל דלולב רכס מותר להפיק בן גולה לחפלה. וא"כ ר' יהושע נמי אפשר דפליגי אירושלמי כר"א. ליתא, דר"א אפשר דמ"ל דנמוסף על יום א' מתחיל להזכיר, אבל רבי יהושע אי ס"ל דנמוסף של שמיני עזרת מתחיל להזכיר א"כ היינו כר' יהודא, וצ"ע קאמרין דר' יהודא פליגי א"ר יהושע דמתניתין. ותו הרי ע"כ ז"ל דלר' יהושע נצטרע של ש"ע מתחיל להזכיר, דהרי כל עיקרו טעמו של ר' יהושע שסמר דברי ר"ה, הוא משום דגשמים בחג סימן קללה, והרי גם נצטרע של ש"ע חוץ לקללה. אע"כ כדאמרן. ד כסוכה ספ"ב. ה ר"ל לא אמרתי שיתפלל על הגשמים בחג לומר ותן טל ומטר רק אמרתי שחזיר או שיש כח ציד ה' להוריד גשמים, משום דלא זמן גשמים. ו אפילו בקץ. אפשר שזכיר גשמים בצבורתו ית' מדמוכירין מזה יום צלילה מה"ט [בנתיבות י"ח ב']. אלא דהבא שאני דהוא סימן קללה בקץ. ור"א ס"ל דבזמנתו בכל השנה הוא רוצה להזכיר מוכיר רק קודם ששאל הגשמים חובה לו לרצות על הגשמים כמו שצ"ע זמן ההוא צלול. ד לומר ותן טל ומטר. ח ר"ל אף דפליגי רבי אליעזר ור"י בהזכרת משיב הרוח, עכ"פ בשאלה מודו דלינה רק בזמן רביעה המפורש לקמן [נתיב] (א).

עשרה טפחים מן המטה לסכך כשרה, ואם לאו פסולה, ואם סמך הסכך על עמודים והכרעים הם דפנות, אפלו אין גבוה עשרה מהמטה עד הסכך כשרה, כיון שיש עשרה טפחים מהארץ עד הסכך:

תרל"א סכה שחמתה מרבה מצלתה ויתר דיני הסכך. וכו' י' סעיפים:

א. סכה שחמתה וצלתה ^(א*) שוין מלמעלה, פסולה לפי שהחמה מתפשטת ברחוקה (א) ויהיה למטה חמתה מרבה מצלתה, אבל אם חמתה וצלתה ⁶ שוים מלמטה, כשרה: **ב.** (ב) אם ברב ממנה ^{החמה} צלתה מרבה שני משהויין ובמעוט ממנה חמתה מרבה משהו, בענין שששנצרה יחד החמה והצל של כל הסכה יהיה צלתה מרבה מחמתה משהו, (ג) ⁽⁸⁾ כשרה: הגה (ד) ויש ³ מתמירין אם הסכה גדולה ויש מקום שכעה על שכעה שחמתו מרבה, אף על פי שבצורה כל הסכה הוי הצל מרבה (ר"ן סוף פרק קמא דטוכה): **ג.** ידרך הסכוף להיות קל כדי שיראו ממנו (ה) הפוככים הגדולים. היתה מעבה פמין בית, (ו) אף על פי שאין הפוככים נראים מתוכה, כשרה: **ד.** יהיה כפוי דק מאד שיש בה אור הרבה אלא שאין שלשה טפחים במקום אחד, ובין הכל צלתה מרבה מחמתה, כשרה: **ה.** יהיה הסכוף מדבלל (פרוש, מדבלל). והוא הסכוף שיהיה מקצתו למעלה ומקצתו למטה, כשר, (ו) ובבלבד שלא יהיה בין העולה והיורד שלשה טפחים. ^ט ואם היה (ח) ברחב זה העולה ⁷ ^(כ*) טפח או יותר, אף על פי שהוא גבוה משלשה טפחים רואין אותו כאלו ירד למטה (ט) ונגע בשפת זה היורד, והוא

א הכי ויזקין פגמא דסכה כב מהמשנה שם. ב מיקרא דרבי יוחנן יט וכפרוש הרא"ש שם. ג ירושלמי הביאו הרא"ש. ד רמב"ם. ה משנה שם כב. ו משנה שם וכדמפרש לה רב ושמואל. ז שם כדמפרש לה שמואל וכפרוש רש"י והתוספות שם וקביאם הטור. ח באוקימתא דאב"י שם. ט באוקימתא דרבא שם.

שערי תשובה

באר היטב

6. שוים. וצורת זקנים בשם ב"ח פוסל בין שוים מלמטה או מלמעלה, ועין יד אהרן: **7.** מתמירין. הינו, שלא לישב באותו חלק שחמתו מרבה, אכל לשאר החלק אין זה פוסל אותו כיון שיש שם הכשר סכה, ט"ו: **8.** כשרה. ולבוש פוסל כשאין המטר שאז חשוב להיות אהל ואמרינן חבט רמי: **7.** טפח. וכן פסק הב"ח: **7.** טפח.

באר הלכה

משנה ברורה

תרל"א א ^(א*) שוין מלמעלה פסולה. הגה בטור הביא דעת בעל העטור להקפד, ולא הביא המחבר את דעתו כולל, משום דהרמב"ם והרי"ף והרא"ש כלם קמי בשיטת רש"י וכמו שפסק פה בשלחן ערוך, ואני מצאתי עוד ראשוני ראשוני דסבירי גם כן הכי והם הרבנו חננאל והרי"ף גיאות: **ה** ^(כ*) טפח או יותר וכו' והוא שיהיה מכוון וכו'. המחבר העתיק דבריו מלשון הרמב"ם, משמע דסבירא לה דאם היה רחב הקנה העליון יותר משפח בעינן נמי באריר שבין התחתונות יותר משפח שיהיה ראוי להוריד העליון בינתים, אבל הרמ"א דקדק וכתב דהינו שיש באריר שבין התחתון טפח הורה לנו בזה דרעתו כמסקנת הרי"ב"א בחדושי דכל שיש בין התחתונות טפח סגי, והג"א בבארו והג"און ר' עקיבא איג"ו ומה שצינו ר"ן פרק הלשן ובית יוסף בשם הרמב"ם, הוא לאפוקי מדעת רש"י ותוספות דסבירא להו דאפלו אין באריר שלמטה פותח טפח אמרינן גם כן חבט רמי: הסכך שצלתו מרבה, ועל כן אין לישב באותו חלק, אכל לשאר החלק אין זה פוסל אותו לכלי עלמא כיון שיש שם הכשר סכה. ואפשר עוד, דאם מפסיק כל ארץ הרפץ בזה באפן שבמקום שצל מרבה לא ישאר רק שני דפנות, צריך עיון על כל הסכה [פרי מגדים]: **ג** (ה) הפוככים הגדולים. הינו, הנראים ביום בעוד שלא שקעה חמה. והאחרונים כתבו, דלכתחלה בעינן דאפלו בלילה יראו פוככי לילה בתוכה. ובדרכי משה הביא בשם מהרי"ל דמתר לסכך הסכה עב הרבה, דאי אפשר שלא יראו בה פוככים, אף על גב דבלילה אינו רואה הפוככים, מכל מקום ביום איבא חזרים וסדקיים בכמה מקומות, עד כאן לשונו. ועין בספר בכורי יעקב דהמקל כותה לא הפסיד, ובפרט היכי שיש לחש דאם יעשה הסכך דק יותר יגשב הרוח יותר הו"ף הסכך ויצטער ברוח ובצנה. ועין בפרי מגדים שכתב, דאפשר לענין ראית הפוככים די בכל הסכה אם הוא רואה רק במקום אחד, מה שאין כן באם היה מעבה הרבה מאד עד שאין הגשם יכול לירד בתוכו, למאן דאמר דפסולה, כל שיש ארבעה טפחים ביחד הסכך פסול מקרי: (ו) אף על פי שאין הפוככים וכו'. רוצה לומר, לא גדולים ולא קטנים. וכתבו האחרונים, דמכל מקום אם היא מעבה כל כך עד שאין הגשמים יכולים לירד בתוכה אפלו כשיוררין גשמים מרבים, ואם כן הוי כעין בית, יש להחמיר ולפסול משום גזרת בית, ומכל מקום בדיעבד כאשר אי אפשר לטל קצת מהסכך מפני איזה סכה, יש לסמך על המכשירין: **ה** (ז) ובבלבד וכו' שלשה טפחים. דכל פחות משלשה פחדא חשיב: (ח) ברחב זה העולה טפח. רוצה לומר, בכל קנה וקנה מן הסכך היה רחבו טפח, דאז חשיבי לומר בהן רואין וכו'. (ט) ונגע בשפת זה היורד. רוצה לומר, שבסכך התחתון יש גם כן חלק בין קנה לקנה, ורואין כאלו חלק של סכך

שער הציון

רק מדרבנן בעלמא, עין שם, וכוונתו יש לסמך על דעת המקלין בזה, אכן לכתחלה נכון להזהר בזה לצאת ידי כל הדעות, ועין בדברי קרבן נתנאל על הרא"ש: **תרל"א א**. ושיי: **ב**. דרכי משה ושאר פוסקים בשם ובנו ירחם: **ג**. ט"ו ופשוט: **ג**. ד. הג"א ושאר אחרונים: **ה**. ומכל מקום אם נטל אחר כך מקצת עבי הסכך מעליו אין צריך לנגע הנשאר אפלו הניחו בבת אחת, כי אין שם סכך פסול ממש עליו ושם פאשל אבדום: **ו**. ואפלו אין ניצוצי השמש נראין בתוכה (שי"ו): **ז**. שערי תשובה, ועין בשבלי הלקט: **ח**. ח. ה"ו:

(מו) שאין בהם ארבעה. ואם אין ברחבן ארבעה בשרים, כאפלו הם משפים (מה) שדומים לכלים. (מט) לונהגו שלא לספק בהם (נ) כלל: יט. (נא) פרס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר, יבלומר שלא יהיו עליו וקיסמין נושרים על שלחנו, (נד) פסולה, אבל אם לא פרס אלא (נג) לנאותה, כשרה, והוא שיהא (נד) בתוך ארבעה לספק. (נה) ויש אומרים שספה שהיא מסככת בהלכתה וירא

כ שם טו. ל טור בשם סמ"ק. מ משנה י. נ פפוש רש"י וכן כתב הר"ן וטעמא ביון ודלצה אדם הוא פסולה מה שאין בן לנאותה דצריך סכה הוא. מרדכי. ס שם בגמרא כרב חסדיא ורבה בר רב הונא. ע התוספות והרא"ש בשם תשובת הגאונים ושאר פוסקים.

באר היטב

יט. ונהגו. הטעם בסמ"ק, דלמא יבא לספק בהם בקביעות בענין שלא יוכלו הגשמים לירד שם, על פן נהגו לכסות בערבה או בגמי, ובשעת הדחק שאין להם במה לכסות מסככין בנסרים אפלו שיש בהם ארבעה, שלטי גבורים. והוא הדין בכל דבר האסור משום גזרה. וכתב הב"ח, הלטי"ש אין מסככין בהם דיש לחוש שיספקו כל כך שלא יהיו

באר הגולה

שמפקפק על דבריו, ובאמת מקורו הוא מדברי הר"ן שהובא בבית יוסף. אכן יש לעיין, דהרמ"א שהעתיק דברי הר"ן בהגהתו והשמיט מן הר"ן מה שכתב עד שתהא חמתו מרבה מצלתו, משמע לכאורה דלא סבירא לה להלכה זו, וצריך עיון:

יט [ה*] פרס עליה סדין מפני החמה. עין בט"ז שכתב שיש שלשה חלוקים לענין זה, הנינו, אם לא הגיע עדין החמה לתוך הסכה אלא קרוב לה, אפלו לדעת רבנו תם, שהוא היש אומרים המוכא בסמוך, פסול, ובאם הגיע החמה דרך נקבי הסכה לגוף האדם, גם לדעה ראשונה מותר לכתחלה, דנראה לעיין כל שעושה בשביל החמה, כי פליגי ביש הוכחה קצת, בנכנסת החמה לתוך הסכה ולא לגוף האדם, דלדעה ראשונה פוסל בזה, ולרבנו תם אינו פוסל, ומיהו לכתחלה לא יעשה, וזהו שפסם המחבר בסוף דבריו לדעת היש אומרים, ומיהו וכו' אלא אם פן הוא נכר לכל שמכונן וכו', ורצה לומר, שיהיה הפר גמור, כגון כשהגיע החמה לגוף האדם וכנ"ל, עד כאן דבריו. ולא העמקתיו במשנה ברורה להלכה, דכמה אחרונים חולקים עליו, (עין פאלגה רבה ויגדי ישע ומאמר מרדכי ונהר שלום) ודעתם דרש"י אסור בכל ענין אף אם הגיע החמה לגוף של אדם, דעל כל פנים הוא מגן ומספק עליו ונקרא מספק בדבר המקבל טמאה, ולרבנו תם מותר אפלו אם רק הגיע קרוב לספה, כל שהסדין לא סיע להקשר לספה. כגון שהיה הסכה עב דאפלו אם יתיבשו לא יתנה חמתה מרבה מצלתה:

[ה*] ויש אומרים וכו'. הוא דעת רבנו תם שהובא בתוספות, שדעתו, מאחר שכתב הקדים הסכה לעשותה כהלכתה אין לפסולה במה שפרס עליה סדין אחר קר, אף שהסדין היה גם פן צלתה מרבה מחמתה ופית מאי ושאר אחרונים בבאר דברי רבנו תם, נאך שלא תהיה הסדין נמוכה הרבה מן הסכה, וכדמפרשינו לקמיה. ועיין בב"ח שפסק להחמיר בדעה ראשונה, וכן משמע במגן אברהם, אמנם דעת האליה רבה דהעקר בדעת רבנו תם, מפני שהרא"ש ורבנו ירחם ומרדכי ואגדה הסכימו לו, ונדברי האליה רבה בסעף קטן יח אלבוש קאי דהזכיר דעת רבנו תם בספרא קמיתא ודברי שאר פוסקים בשם יש אומרים, וכן כתב בכפורי יעקב, ומחמת זה פסק בהיו גשמים נוטפין מן הסכה על השלחן דירגס סדין ויכול גם לברך לישב בספה, עד כאן דבריו. והנה באמת היה יכול לחשב עוד שלש פוסקים שנגאה מדבריהם שהם פוסקים ברבנו תם, והוא התשובה המסתתת להמבין שהובא בבית יוסף (והוא תשובת הרשב"א בסיומן קצו) והאור ודוע והסמ"ג, אבל לא מפני זה נגזל להקל למעשה בדבריו, ויש הרבה והרבה ראשוני ראשונים נגדו שעומדים בשיטת רש"י שהוא דעה ראשונה המוכא בהמחבר, והוא הרבנו חננאל בסוויגן דמפרש מפני הנשר, כפרוש רש"י שלא יהו העלין נושרין לתוך האכל, וירוע מהרא"ש דמתניתין מרי בודאי בצלתה מרבה מחמתה, דאי לא

משנה ברורה

(מו) שאין בהן ארבעה. לאו דוקא. הוא הדין אפלו כ"ה הן פחותין משלשה. והטעם, דכיון דיש שם פסול עליהן, נעשו כשפודין של מתכות הפסולין לספק בכל ענין שהופכין: (מה) שדומין לכלים. ואף על פי שראויין לשייכה, וגם ראויין להשתמש עליהן דהנינו, להניח איזה דבר על גבן, אף על פי כן אינן מקבלין טמאה, כיון שלא יחדן לשייכה ולא לשום תשמיש אלא עומדין לבנין או לסחורה, וגם משום גזרת תקרה אין בהן, שאין רגילות לספק בפניהם בנסרים קצרים שאין רחבן ארבעה טפחים: (מט) ונהגו שלא וכו'. דלמא א"ת לספק בענין שלא יהא מטר יכול לירד שם. כ"ה יש מהראשונים שכתבו דכהיום מדינא אסור, הואיל דבזמן הזה מסככין בתייהם בנסרים שאין בהן ארבעה טפחים איכא גזרת תקרה, ומכל מקום יש לחש גם לטעם הראשון. וי"ע פן הלטי"ש, אף על פי שאין בהם גזרת תקרה שאין מסככין בהם בתייהם, מכל מקום יש לחש שיספקו כל כך שלא יהיו הגשמים יורדים בתוכה, וכל שכן בשינדליין: (נ) כלל. כתבו הפוסקים, דבשעת הדחק שאין להם במה לספק, מסככין בנסרים אפלו כשיש בהן ארבעה טפחים, והוא הדין בכל דבר שאסרו חכמים משום גזרה. אכן לענין ברכה יש דעות בפוסקים, עיין לקמן סימן תרמט סעיף ו, ובחדושי הרשב"א בענינינו דעתו נוטה דיכול לברך: יט (נא) פרס עליה סדין מפני החמה או תחתיה מפני הנשר. עד כאן לשון המשנה, ודעת המחבר בדעה ראשונה דמפני החמה הוא כפשוטה, שהיתה הסכה צלתה מרבה מחמתה, ופרס עליה הסדין להגן שלא תפגס החמה כלל, ומפני הנשר הנינו, שלא יהיו וכו': (נד) פסולה. דהא ע"ה קמספק ומגן על עצמו בדבר המקבל טמאה: (נג) לנאותה כשרה. דכיון דהוי צריך ספה, כ"ה בטיל לגבה, ודוקא כשהיתה הסכה צלתה מרבה מחמתה, וכנ"ל, דאי לא הכי פסולה: (נד) בתוך ארבעה לספק. דאם היה מרחק יותר לא בטיל לגבי הסכה בכל גונו, וכדלעיל בסיומן תרכז סעיף ד: (נה) ויש אומרים שספה וכו'. דעה זו פליגא אדמעקרא וסבירא לה דמה דאיתא במשנה פרס עליה סדין מפני

האכל, אף לנאותה פסולה (והשוכח הגאונים אפשר לישב מקשת הרא"ש, דמה שאמר דמתניתין מרי בשחמתה מרבה מצלתה, הנינו, דאי לא יספק סדין ישאר חמתה מרבה מצלתה, שהיה ספק גלוש, וכן משמע מפרדכי, עין שם, אחר כך מצאתי בסמ"ג כדברינו), וכן המעין בדברי הר"ן גיאורת יראה שהוא מפרש גם פן כפרוש רש"י, וכן משמע מהעשור, עין שם, ועין בב"ח שכתב שגם דעת הרמב"ם, פן, מדהעתיק לשון המשנה בסתמא משמע שהוא מפרש כפרוש רש"י, וכבר קדמו בזה הרבנו מנחם כפרושו על הרמב"ם שכתב גם פן הכי בדעת הרמב"ם, ועיין שם שדעתו גם פן דכפרשא דרבנו שלמה נהוה בשי"י שפן קראוהו הרבה ראשונים מסתבר, דלא מהניא כלל הקדמה שקדם לעשות הספה, וכן הסכים הר"י אבן גיאורת, עד כאן לשונו, וכן דעת הר"ן והריטב"א בחדושי ונהגת סמ"ק, כלם נקטו העקר כפשוטא

שער הציון

ליד לחוכו, והנה הגר"ז והת"י אדם לא העתיקו דברי הט"ז לענין קש, משמע דסבירא להו דאין להחמיר במה שגלתה החונה כפרוש להפר, וצריך עיון: יט עד. דעת רש"י וסיעתו, דלא כחשובת הגאונים: עה. נש"י. ובהו ניהא מה דמקשו עלה בתוספות, דלמא יפסל מפני שפגן על האדם מפני החמה ודעליו: עו. מרדכי, לסלק בזה קמית התוספות, ולפי מה שכתבנו מעקרא אין צריך לזה (נהי ששום): עז. רא"ש, וכן מוכח מפרתא דאמני סכה בהלכתה ועשרה וכו':

תרנוס: 1. קורות שמניחים עליהם רעפים) 2. קורות עץ צרות (שמכסים בתן הגגות).

חשיב קבע לכאורה לדידהו כ"ש דעל הישיבה מעט לא נקרא קבוע ואין מברכין.

ולכאורה יש ליישב המנהג לברך על מזונות בסוכת חבירו, דבזה כתב המ"ב בשעה"צ ס"ק צ"ג, דל"חיי אדם" בסוכת חבירו חייב גם בישיבה מועטת, דרק בסוכתו שהמנהג לקבוע שם סעודה אין מתחייב בישיבה מועטת בברכה הנפטר בברכה שמברך במשך היום על הפת אבל בסוכת חבירו שאין דרך לקבוע שם סעודה מתחייב בישיבה מועטת, וא"כ יש לפרש, דבזה שהוא סוכת חבירו מצרפינן דעת הח"א ודעת הסוברים דעל מזונות מברכין דבמזונות עם ישיבה מועטת מברכין, אכן האמת דמבואר דגם בסוכה שלו הדין כן ^{אשר התפלה}.

ולמעשה כבא לבקר את חבירו ואוכל גם כן מזונות, נראה תרתי לטיבותא ויש לסמוך על המ"ב ולברך, אבל יש מקום לימנע מלברך על מזונות בסוכה אף בסוכת חבירו דאפשר שתיקנו לברך רק על סעודה ממש שנקרא קביעות ויש גאוני עולם שהחמירו כן, והאדמו"ר הקדוש מבעלזא רבי אהרן רוקח זצ"ל פירש להחמיר בברכה בסוכה על מזונות שלא לברך, (ולכן המנהג שם למנוע מלאכול מזונות אם עיי"ז יתחייבו בברכת לישב בסוכה), ונהרא נהרא ופשטיה כפי המנהג לברך או לא לברך, ויש לכל אחד על מה לסמוך.

סימן שי ^{תתקכ"ח/תתקכ"ט}

שאלה: בענין סוכת עראי שהמציאו שהסכך מנסרים דקים באופן שאין גשמים יורדים.

תשובה (במכתב). שמעתי דברין בענין סוכת עראי שהמציאו באנטוורפן (עשוי כמין מרובים דקים קטנים זע"ז עם חללים מהצד לראות הכוכבים), רק אין גשמים יורדים בתוכה, ולדברין כמה גאוני הוראה, מכשירים גם לכתחילה הסוכה, ותמהת שבשמי פורסם שאסור.

והנה לא לדידי ולדכוותי להכריע, רק אבאר שורש הדברים, שיש להסתפק בסברת רבינו תם שפוסל סוכה שאין גשמים יורדים בתוכה, דאם טעמו לפסול משום דהוה כעין בית, א"כ בסוכה זו יש להכשיר. דכי האי גוונא אינו "כעין בית", דמה שאין

גשמים יורדים אינו משום שהסכך מעובה "כעין בית", אלא עשוי מנסרים דקים אלא שעומדים באופן שמונע ירידת גשמים, וכן אם טעם הפסול לר"ת דהוי כקבע משום דמעובה כעין בית עושה קבע, א"כ בזה שאינו כעין בית לא חשיב קבע, אבל אי נימא דהגרד שסוכה משמעותה עראי שנאמר מפסולת גורן ויקב דעראי, וכ"מ בשו"ת מהר"ח א"ז (סימן קצ"ג), וקבע רבינו תם שיעור עראי עד שאפילו גשמים יורדים, ובלאו הכי חסר בשיעור עראי שצריך לסוכה, ואם כן כאן לא מספיק עראי, שאין גשמים יורדים וחסר בעראי ופסול, ולדעתי קשה להכריע בספק זה ואם כי יש לשונות בפוסקים שהפסול משום שאינו כעין בית, ברובם לא מוכח שנתכוונו להסביר כן עד כדי להקל ולכן למעשה הספק במקומו עומד, ולכן אין אני סומך ידי להקל, והמשנה צריך ראיות ברורות, ואני אף שלא אסרתי אין בידי להצטרף למיקילין שסמכו שאינו כבית ולדעתי אף אם אינו כבית מ"מ אינו מספיק עראי, ולכן לא הצטרפתי להקל.

אמנם כעת אני שומע מכת"ר דבר חדש, שגשמים יורדים לסוכה באלכסון לעתים, וכה"ג פשיטא דכשר גם לכתחילה, ואדרבה גאונים וצדיקים נהגו להקפיד לסכך בהרבה מאד סכך ואף שאין גשמים יורדים מהר, מ"מ בזעף שמצוי הגשמים מגיעים ודי בכך, וגם כאן אם בזעף יגיעו ומצוי לעתים זעף כזה כשר לכתחילה, ונקרא כעראי לכ"ע, ואם כי יש לחלק שבסכך מרובה אחרי גשמים מרובים יורדים הגשמים להדיא וכאן רק דרך אלכסון וכעין כניסת גשמים ע"י חלונות, מ"מ לע"ד נראה דכיון דאדרבה אין מניעה לגשמים כלל ליכנס דרך אלכסון ודרכם בכך בגשמים מרובים ונכנסים דרך הסכך, חשיב כעראי לכו"ע, וכשר. (אבל גם בזה לדעתי מותר רק כשמי שמקים סוכה כזאת יודע שאפשר שיגיעו גשמים, אבל אם הוא סובר שלא יגיעו לעולם, וע"כ כוונתו כשמסכך גם כעין בית, כיון שלא סיכך לצל לבד אלא גם כעין בית יש כאן פקפוקים בכשרותו, ואכמ"ל לברר עיקר הדין בזה שאפשר לתקן ע"י שיפרסמו שיורד אף שאינו מצוי כ"כ וא"ש).

ומאידך גיסא יש גם לצדד אם לצרף את מה שנהגו בכמה מקומות לא לסכך כלל בנסרים, כמבואר בשו"ע סימן תרכ"ט סעיף י"ח, אבל בעיה"ק נהגו להקל בנסרים דקים. ויש להסתפק בכה"ג אם יש

שבדיעבד יש לסמוך על המכשירים ע"ש והרוצה לסמוך על אותם מגדולי דורינו, שלדבריו הכשירו כה"ג הרשות בידו, אבל אני בעיני לא אוכל לקבוע בזה אם אינו עראי.

שוב מצאתי בספר "קנה בשם" (ח"ב סימן כ"ז) שפוסל, והסכים לו בעהמ"ס "מנחת יצחק" זצ"ל ע"ש היטב, ושורש דבריהם שכיון שעכ"פ הגשם המצוי לא ייכנס ראוי לפסול, ולדעתי אם באנו לפסול כה"ג, נראה שגם סוכה מסוככת בענפים הרבה ראוי לפעמים לחשוש שגשמים רגילים לא ייכנסו וזה פוסל, והעיקר נראה שאפילו לא מצוי כ"כ שגשמים ייכנסו כיון שגשמים היורדים בזעף ייכנסו, לא דמי לבית דכל שבבית צריך לתקן דוקא, ואף דבעניינינו עיקר צורת עשיית הסכך אינו כצורת עראי ולתחלה אין כדאי לעשות כן, מ"מ כשנעשה במקומות שמצויים גשמים הרבה כדי שלא להתבטל ממצות סוכה נראה לצדד שמדינא אינו פסול, וכמ"ש.

נהגו לאסור, שלא דמי בכה"ג כלל לבית, שדוקא בנסרים דקים הסמוכים זה לזה דומים לנסר של ד"ט, אבל כאן יש ריוח בין נסר לנסר מלמעלה למטה. ולא דמי לנסר דד"ט, ומאידך כיון שעשוי כעין רעפים דומה לבית. וכן במ"ב הביא טעם המנהג שמא יסכך כ"כ שלא יהיו גשמים יורדים לתוכה וזה שייך גם בסכך זה שתלוי האיך מסדרים אורחיהם במקומות הללו שמצוי גשמים מרובים כיון שריוחו בזה לשבת ולקיים המ"ע גם בזמן ירידת גשמים אינו ראוי לקבוע איסור בזה שתחלתו להחמיר וסופו להקל שיבטלו המ"ע בעת הגשמים, וכה"ג שעיקר הדין בספק חשש מנהג שנהגו בכמה מקומות שלא לסכך כלל בנסרים לא צריכים להחמיר, ומיהו ד"ו צ"ע.

סוף דבר אני לא נמנה על האוסרים, רק אני לא הייתי מוכן להכריע להקל, ובלאו הכי לדברי רבינו תם שפוסל לא הסכימו כל הפוסקים, ולא הובא בש"ע ורמ"א, [ועיין מ"ב סימן תרל"א סק"ה

ד' מינים

צורתם בבליטות וכו' דומה לצורת אתרוגים שלנו, וכן נראה דאפשר שהסימנים שכתבו באחרונים שקבלנו היינו לסוג הבאים מקורפו ולא לאחרים וצ"ב, וע"ע במש"כ בח"א סימן שפ"ב יעושה.

ומיהו באתרוג התימני אין מצוי בו פיטום, שנושר כשהוא ע"ג האילן שהוא רך, וכדאי לידע יסוד שהגדיר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל ולדבריו מרן הגריז"ס זצ"ל קיבלו ממנו (עיין בספר פניני רבינו יחזקאל מ"א) דאתרוג שמקום הפיטום אצלו נכנס לכלל שטח האתרוג ושם יש חסרון הפיטום הוי בכלל חסר אף שהוא מתולדתו כך, שחסר דפסול היינו בכל חלק מהאתרוג ואם אין פיטום מתולדתו כשר, ולכן מכשירים אתרוג מתימן, אבל כשר רק אם חסר למעלה מן האתרוג, אבל אם חסר בגומא בתוך שטח דשייך לאתרוג גופא, גם הפיטום בכלל האתרוג וחסר פסול, ולדבריו כך נראה במ"א, וזהו חידוש גדול למברך על אתרוג תימני (ורוב האתרוגים הבלתי מורכבים אין בהם פיטום) שחסר פיטום וכשר רק אם החסרון למעלה מן האתרוג, ויש לחפש אתרוג כה"ג. (ומיהו בזמן האחרון צריך לזהר

סימן שיא

שאלה: מהו לצאת באתרוג תימני.

נשאלתי כאן אם ראוי לצאת באתרוג תימני דוקא, שלדעת השואל צורת הגידול מעיד שזהו בלתי מורכב, והאמת שבארץ ישראל אכן יש שמהדרין לצאת בו דוקא, שלדבריהם מצורתו מוכח שלא הורכב בלימון כלל, ועיין בדברינו ב"מועדים וזמנים" (ח"ו סימן ס') שאחד מהמומחין הר' שרגא שלומאי ז"ל טען שהשתמשו בהם לאכילה והם גם כן מורכבים אבל במילון, אבל רבינו החזו"א זצ"ל הכשירם, אף שלא הידר בו יותר משאר אתרוגים המקובלים אצלנו כבלתי מורכבים, וכן מרן הגריז"ס זצ"ל (הגאב"ד דבריסק) דקדק ליטלו אבל לא הידר שתהא ראשונה דוקא, שבאתרוג הראשון שנטל הידר לנענע בו, (ע"ע בדברינו במועו"ז ח"ב סימן קי"ח), ועכ"פ יש באתרוג זה מעלה שלעיתים נראים גדולים מאוד ומצורתם נראה שלא הורכבו, וכנראה דומין בזה לאתרוגים שמזמן חז"ל אף שחסר אצלו מיץ ובליתות (שהם סימני הבלתי מורכב), כ"כ שם במועו"ז בהגהה שהיה בגידולם שם בלא טיפול אבל כאן לאחר טיפול

עוד בהנ"ל

תרועה בין שברים לתקיעה. (ומשני דהדר עביד תש"ת). והקשה דכי מפסקא מאי הוי, הא קי"ל שמע ט' תקיעות. בט' שעות ביום יצא. (והוה ס"ד דהרשב"א שאף קול שופר אחר אינו מפסיק). ותירץ דדילמא היינו דוקא בדיעבד הא לכתחילה אינו רשאי להפסיק. ע"כ. וקשה דא"כ מאי משני דהדר עביד תש"ת, והלא כבר יצא י"ח בדיעבד מיהא לאחר שעבר והפסיק בינתיים].

המג"א (ס"ס תקצ), ונ"ל דבכל זה אפי' בתקיעות דמיושב צריך לחזור (כשהפסיק בקול שופר אחר). ולא נאמר שיסמוך על התקיעות דמעומד, שכיון שבירך על אלו צריך לעשותן כהוגן. וגם בתקיעות דמעומד צריך לחזור "שהם עיקר". עכ"ל. אלמא שעיקר המצוה דתקיעות מקיים בתקיעות דמעומד. וכ"כ הלבוש (סי' תקפה ס"ג) וז"ל. ואע"ג דעיקר מצות תקיעה היא על סדר הברכות, מ"מ תיקנו חז"ל לתקוע קודם מוסף כשהן יושבין כו' לערכב השטן. ע"כ. וכ"נ מהפרישה (סי' תקפה). ולפ"ז צ"ל דהא דמברכין על התקיעות דמיושב משום הא דאמרי' בפסחים (קטו). מעיקרא מברך עליה בפה"א ועל אכילת מרור ואכיל לבסוף. או דהתקיעות דעירכוב השטן ג"כ מצוה דרבנן. א"כ לכאו' שפיר מותר להפסיק באמירת וידויים בין הסדרים [וי"ל ואכ"מ].

[והנה] הגם שגם אנו לא נוהגים להפסיק בשום דבר בין הסדרים, מ"מ נראה שמאחר שהמג"א ה"ד השל"ה, ולא העיר ע"ז בכלל, וגם הג' יעב"ץ בסידורו כ' כן, והובא בשעה"צ (סי' תקצב ס"ק טו), וסיים, וע"כ במקום שנוהגים כן אין למחות בידם, משמע דס"ל שאין סתירה מהגמ' דידן למנהג האר"י ז"ל, ומה שעשה כתורה וכמצוה עשה גם לפי תורת הנגלה. כי הנה אף שמדברי הרמב"ם (פ"ג מה' שופר ה"ב) משמע דספק גמור הוא, ודלא כרה"ג, מ"מ בקרית ספר שם כ' וז"ל: ובסימן תשר"ת היה נראה ל' שיוצא בו ידי ספק מדאו', דההפסקה נראה דהויה מדרבנן. אלא שאפשר שעל ההפסקה ג"כ חיישינן מדאו', ולא נפיק י"ח, דכתיב והעברת תעבירו כו' משמע בלא הפסק שום תקיעה אחרת בינתיים, והכא כיון שהפסיק וכו', לא יצא י"ח מה"ת. והא דאמרי' שמע ט' תקיעות בט' שעות ביום יצא, שאני הכא שהפסיק בתקיעה אחרת לשם מצוה כמ"ש הרמב"ן ז"ל. ע"כ. נמצא שלפי הצד הראשון של הקרית ספר כיון שתקע תשר"ת יצא י"ח מה"ת, ולא הוי כסח בין ברכה למצוה, שהרי מה"ת י"ח בתשר"ת].

[הרשב"א] כחידושו לר"ה (לד.), אהא דפרכינן בגמ' ודילמא גנוחי הוא וקא מפסקא

סימן סא

סוכה שאין הגשמים יורדים לתוכה

(ובענין סוכה שעשאה לצל ולדור בה או להגן מהגשמים)

כבוד הרב הגאון מוהר"ר משה הלברשטאם שליט"א דומ"ץ באבוב. אנטווערפן

נתבקשתי מאת כת"ר להודיע לו את דעתי בדבר הסוכה שסודר באופן שלא ירדו גשמים בתוכה אך יש בהסיכון הרבה רווחים אשר רואים את הרקיע ואך פתוח לרוח וליתושים האם אריך למעבד סוכה כזו.

והנה כת"ר מסר לי את הקונטרס אשר חיבר בנדון, ואשר לדעתו הסוכה הנ"ל פסולה בהחלט, וביקשני להודיע את חווי' בזה.

כר"ת ז"ל או רק שחששו לדעתו [עיי' ערוה"ש תרל"א ויש מהגדולים שחששו לדברי ר"ת, לבוש וב"ח], והכרעת הברכ"י דבדיעבד שא"א לטול קצת מהסכך מפני איזה סיבה יש לסמוך על המכשירים וכ"ש המ"ב, כי עכ"פ לכתחילה הרי חוששים לדעת ר"ת.

והנה בנוגע לעצם השאלה אין צורך לחזור על דברי הראשונים ז"ל הסוברים להכשיר לגמרי סוכה שא"א לגשמים לירד לתוכה ועל אלה הרואים בזה משום המחמיר תבוא עליו ברכה, ואף גם ע"ד האחרונים הפוסלים את הסוכה אם זה מצד שהכריעו

פסולה, תמה הפ"י כיון דעיקר מצותה דירת עראי, ורובא דעלמא עבדי לה עראי, ובפ"ק דעכו"ם מצוה קלה יש לי — דלית ב"י חסרון כיס שפיר הוה סימן קללה.

ובכוונת הראשונים צ"ל דאף אם יעבה ויוסיף בהסכך עד שלא ירדו הגשמים דבר שביד כל אדם לעשות בדרך פשוטה ורגילה אכתי לא נפיק ממצוה קלה ובע"כ שאם יכסה היטב ללא שום רווחים עד שלא ירדו גשמים הוה סוכה פסולה, אבל ודאי מילתא דפשיטא דמה שאמרו חז"ל גשמים סי"ק בחג בגלל רובא דעלמא הוא שלא מקיימים מצות סוכה וכמ"ש הפ"י.

וזה שהוסיפו התוס' בפ"ק דסוכה להוכיח מהא דר' זירא "דדריש מדכ" וסוכה תהי' לצל, הא כתיב נמי מזרם וממטר ונבעי נמי שלא ירדו לתוכה אלא ודאי משום דבעינן סככה עראי וא"כ הו"ל קבע", הכונה היא כפשוטו דהנה לקמן בסוגי' אמרינן כר"ז לא אמרי' ההיא לימות המשיח הוא דכתיב, ור"ז לימא קרא וחופה תהי' לצל יומם ומאי סוכה תהי' שמעת מינה תרתי, היינו ודאי האי קרא לימות המשיח כתיב לא לענין סוכה של מצוה ורק מלשון הכתוב וסוכה יליף ר"ז דבעינן צל סוכה ומעתה א"נ דדין עראי בסוכה סגי בדפנות גם אם הסכך הוא קבע, א"כ נימא דע"כ מחסה מזרם וממטר מתפרש על תחילת הכתוב וסוכה תהי' — ונבעי נמי שלא ירדו גשמים כמו שכתוב מחסה מזרם וממטר דז"פ לע"ל המחסה יהי' בגלל הכיסוי המכסה היטב, או ע"י נסרים קבועים ומסמרים או לכהפ"ח מעובה כמין בית ממש, וע"כ שזה סותר לשון סוכה וכמ"ש הרמב"ם בפ"ה מה' סוכה "דרך הסיכוך להיות קל כדי שיראו ממנו הכוכבים הגדולים" ובעינן שהסיכוך תהי' עראי דעיקר סוכה על שם הסכך.

והנה בנידון דידן כשמכסה את הסוכה הרי כוונתו לא רק לשם צל אלא גם להגן מן הגשמים, ובשו"ע הרב סי' תרכ"ו כתוב "אין אדם יוצא י"ח אלא בסוכה שאינה עשויה אלא לצל בלבד, אבל אם היא עשויה גם לדירה לדור בה בקביעות ולא להסתופף בצלה בלבד — או שהיא עשויה גם למחסה ולמסתור מזרם וממטר כל שאינה עשויה לצל בלבד אין זו סוכה אלא בית".

אכן ברא"ש פ"ק דסוכה מבואר דאין בזה חסרון גם אם מכוון לשניהם וזל"ש אות י"ב "אר"ח והוא

ברם השאלה העומדת לפנינו היא אם לסוכה שבנידון התכוון ר"ת ז"ל, והנה מילתא דפשיטא שאם אין הגשמים חודרים לסוכה בע"כ היא מכוסה הדק היטב מעובה כמין בית ורק בכה"ג מיקרי הסיכוך קבע ועל סוכה כזאת דבר ר"ת, ומ"ש כת"ר ע"ז "שוזו סברא ברורה ואין לבדות סברא מלב כו"ו איפכא מסתברא ויותר דחוק לומר דעצם מניעת ירידת גשם בסוכה היא כשלעצמה הגורם והפוסל את הסוכה, פשוט וברור הוא שכל הפסול לר"ת הוא מפני שע"כ היא נעשית כדירת קבע הואיל והיא מסוככת לגמרי, ומעובה כמין בית וכנ"ל.

ומ"ש להוכיח ממ"ש במטה משה "בשם מהרי"ל שיכול לכסות סכך עבה ביותר שא"א שלא יראו ממנו הכוכבים אבל יזהר שירד בה המטר" הרי שאף שהכוכבים נראים משם אם אין המטר יכול לירד בה אינה כשרה" עכ"ד, המעיין במ"מ לא ימצא שם שום משמעות לזה וז"ל כסי' תתק"ד אמר מהר"י סגל מה שאומרים העולם שצריך לסכך הסוכה עד שיהי' הכוכבים נראים דרך הסכך, ודאי יש פוסקים כן אכן שמע מרבו מהר"ש ז"ל שהיה מסכך הסכך עב ביותר דא"א לסכך כ"כ שלא יהא נראה מתוכו דרך הגג בשום מקום, גם אם אין רואים בלילה מ"מ ביום רואים כמה חורים וסדקים בכמה מקומות [ע"כ דברי מהרי"ל] אבל מ"מ אל יסכך אותה עב ביותר שלא יוכלו הגשמים לירד בתוכה כן דרש מהר"י וויי"ל, ובכך לדברי מהר"ש מותר לכסות עב ביותר עד שא"א לראות הכוכבים בלילה, ע"ז הביא מ"ש מוהרי"ו דמ"מ לא יסכך עב ביותר עד שלא ירדו הגשמים כי ע"כ שהוא עב ביותר הו"ל כמין בית, אשר לא כן בג"ד דאיכא רווחים טובא ורואים בלילה הרקיע והכוכבים הרי שאין לה שום דמיון לבית דירה, אכן גם את זה א"א ללמוד מהמטה משה דכוונתו כפשוטו אחרי שהביא את המהרי"ל שהשיב ע"ז שאומרים העולם שצריך לסכך הסוכה עד שיהי' הכוכבים נראים — כי יש פוסקים כן, ואחרי שהביא מעשה רב ממה שנהג רבו המהר"ש לכסות עב ביותר אף שאין הכוכבים נראים בלילה, הוסיף המ"מ להביא את המהר"י וויי"ל דמ"מ אל יסכך אותה עב ביותר עד שלא יוכלו הגשמים לרדת לתוכה וליכא למשמע מינה מידי.

ועל מ"ש הראשונים להוכיח מהא דגשמים סימן קללה בחג, דסוכה שא"א שירדו גשמים לתוכה

0676261870

שאינן דרך לעשות תקרת הבית מנסרים קצרים כאלו – נהגו העולם שלא לסכך בהן כלל שמא יטעו לסכך בענין קביעות כו"ו, ובכך אם המנהג במחניכם לא לסכך נסרים אף בפחות מטפח כבנידון דנן הרי בגלל הדבר הזה שהוא בניגוד למ"ש בשו"ע "ונהגו שלא לסכך בהם כלל" אין להשתמש בסוכה הנ"ל, מ"מ בעת ירידת גשמים שאין אפשרות לקיים מצות סוכה בסוכה רגילה, הרי מצוה איכא לשבת בסוכה הנ"ל, ואף דקיי"ל דבשעת הדחק שאין להם במה לסכך מסככים בנסר אפילו יש בהם ד"ט וה"ה בכל דבר האסור משום גזירה כמ"ש המג"א בסי' תרכ"ט סקכ"ב מ"מ יש לדון דכ"ז כשלא קיימת כל אפשרות לקיים המצוה וכדי שלא תשתכח המצוה לא העמידו דבריהם, אבל אם זה בגלל סיבת הגשמים הרי י"ל שבשביל זה לא מיקרי שעת הדחק שהרי כשיתפזרו העננים בידו לקיים המצוה כתיקונה.

אך במה דברים אמורים בסכך הפסול מדבריהם אבל בנדון אשר לפנינו שלפי האמור אין בזה אלא משום מנהג הרי בעת ירידת גשמים חיובא נמי איכא ויתובי יתבינן, וברוכי מברכינן.

יוסף שלו' אלישיב

שעשאה לצל להתלונן תחת"י מחורב וממטר אבל לצניעותא בעלמא אין שם סוכה עלי"י וכ"ה ברבינו ירוחם נתיב ח' ח"א "שעשויה לצל שמסוככת יפה בענין שניכר שעשוי" להגן מחורב וממטר" ובהג"מ פ"ה דסוכה דריב"א כתב "סתם סוכת רועים עשוי" להגן מן החמה ומן הגשמים" ובמחצה"ש תר"מ סק"ו "בעת שתיסגור הדלתות יתכוון בסגירה לשם צל" אף דבע"כ כוונתו להצילו מן הגשמים, וע"כ צ"ל כוונת שו"ע הרב דאם סיכך הסיכוך עבה עד שהוא מגין מחדירת גשם והוא כיון בשעת הסיכוך לא רק לשם צל אלא גם למניעת גשמים הרי יש חסרון כוונת הסיכוך שזה הסיכוך לשם דירת קבע, ונ"מ שאפי' אם אח"כ יסיר חלק העליון מעובי הסכך לא יתכשר סוכתו דיש כאן פסול בהנחת הסכך, אבל אם עצם הסיכוך הוא עראי ואינו דומה כלל לבית רשאי לכוון לשני הדברים יחד גם לצל וגם להגן מפני זרם הגשם.

והנה בסי' תרכ"ט כתוב, המנהג הוא שאין מסככין בנסרים פחות מד"ט ובשו"ע הרב "ועכשיו שמסככין הבתים בנסרים שאין בהם ג"ט יש לפסול סוכה המסוככת אפי' בנסרים כאלו, אבל מותר לסכך בנסרים קצרים מאד שקורין לאטי"ש או "שינדלין"

סימן סב

"סכך קיינעס" מוכן – אם יש פסול חבילה (מחצלאות)

בס"ד צום השביעי תשנ"ח

כבוד הרב הגאון המובהק מהור"ר שרגא פייוול כהן שליט"א
ברכה ושלו' רב

בב' נצרים ולומר שיש הבדל בין קשירה לקליעה. מרש"י י"ג מוכח דגם קליעה בכלל חבילה דכ' דצריפי דאורבני עשוי מענפי ערבות וגודלין אותן מתחתיו ולמעלה קושרין ראש הנצרים בחבל קשר אחד. ופריך הש"ס למה הותרה ע"י שהתיר ראשי המעדנים קשר עליון הא אגידי מתחת ופירש"י לצד פיו הוא קלוע, ומשני דשרי להו מתיר ראשי החוט שהוא קלוע בו. **ובמאירי** אין קליעה של מטה מעכבת שמאחר שאין קשר זה מועיל לטלטלו ביחד. אין קליעתו כדת לטלטלו שלא יפקע קשר הקליעה.

בענין המחצלאות אם יש בזה פסול של חבילה.

ההלכה ששנינו במתניתין סוכה י"ט וכך היא פסוקה בכל הפוסקים שאם עשוי לסיכוך מסככין אינה יוצאת מידי פשוטה שהיא כשרה ללא הבדל במספר הנצרים אם נעשית בפחות מכ"ה נצרים או יותר תדע להראב"ד פ"ה ה"י המספר של כ"ה הוא רק להירושלמי, להבבלי אגד ג' שמי' אגד ותמה על הרמב"ם למה שבק גמ' דידן ותפס כהירושלמי. ומ"ד הרא"ה והריטב"א לדידהו הרי לא שייך לאוקמי דמיירי